

CONSECINȚELE SOCIAL-ECONOMICE ALE RĂZBOIULUI RUSO-TURC DIN 1806-1812 ASUPRA ȚĂRII MOLDOVEI

Necesitatea de a reconstrui imaginea deformată de miturile impuse istoriografiei de ideologia comunistă a făcut ca războiului ruso-turc din 1806-1812 să devină unul din subiectele constante ale investigațiilor științifice. Sunt abordate pe nou cauzele, motivele și conjunctura internațională în care s-au desfășurat preliminarile războiului, o atenție acordându-se implicațiilor tratatelor de la Tilsit (1807) și Erfurt (1808), negocierilor și parafării păcii de la București (1812)¹ Cu o insistență deosebită au fost reluate mult mai amănunțit investigațiile istoricilor A.D. Xenopol, I. Halipa, N. Iorga, Radu Rosetti, Const. N. Tomescu ș.a.², punându-se în valoare informația despre partea cantitativă a contribuției alimentare și financiare ale Principatelor, situația comerțului și multitudinea abuzurilor militare ruse³.

Ca o contribuție la definirea fenomenului poate fi considerat și studiul de față în care ne propunem să reflectăm asupra consecințelor social economice ale războiului, profilând un aspect puțin subliniat în istoriografie, dar de o importanță bine definită.

După cum este bine cunoscut intrarea trupelor ruse pe teritoriul Principatelor din 22 noiembrie 1806, precum și presiunile „avec fors” ale Franței asupra Porții, au consemnat declararea la 27 decembrie 1806, apoi confirmarea acestui act în 1807 la 5 ianuarie, a începutului unui nou război ruso-turc, reluându-se șirul de campanii militare îndreptate împotriva Imperiului otoman din secolul XVIII-lea. Pentru Țara Moldovei, ca și pentru Țara Românească în fond, aceasta a însemnat începutul ocupației militare ruse.

S-ar părea că formarea unui debușeu, prin creșterea cererii la produsele agricole din Țările române, va stimula producția fie pe calea intensivă, fie pe cea extensivă. Contribuțiile enorme în alimente și furaje la care au fost impuse Principatele, fiscalitatea excesivă, restricțiile comerciale, caracterul mai totdeauna urgent și de multe ori imprevizibil al slujbelor ca și abuzurile militare au determinat dezastrul lor economic.

Cererile pentru zahareaua din Moldova în vederea aprovizionării armatei ruse sunt semnalate de către delegații cabinetelor europene încă la finele lui 1805⁴, când au început să se pregătească depozite speciale în acest sens. La intrarea trupelor în Moldova, au fost sechestrate de către autoritățile ruse principalele magazine de la Galați și Iași, unde erau depozitate circa 25 000 chile de grâu destinate Constantinopolului, fiind poruncită și o colectare suplimentară. Pentru săvârșirea „madelii rânduite pentru ostașii Rosiei” la

¹ Armand Goșu, *Preliminările anexării Basarabiei de către Rusia (1806-1812)*, în „Revista istorică” Seria nouă, 1992, tom III, nr. 1-2, p. 97-121; V.I. Mischevca, V.I. Tcaci, *Rusko-tureckij mirnyj dogovor 1812 g*, în „Revista de istorie a Moldovei”, 1990, nr. 1, p. 36-59 etc.

² A.D. Xenopol, *Războaiele dintre ruși și turci*, București, 1997; I. Halipa, *O pisanie Arhiva Senatorov*, în „Trudy Bessarabskoj gubernii”, Chișinău, 1900 etc.

³ Alexei Agachi, *Contribuția impusă Moldovei și Țării Românești pentru aprovizionarea armatei ruse de ocupație în anii 1806 - 1810*, în „Destin românesc”, 1994, nr. 1, p. 66-75; Idem, *Comerțul Moldovei și Țării Românești sub ocupația militară rusă din anii 1806-1812*, în „Destin românesc”, 1994, nr. 4, p. 59-66; Idem, *Moldova și Țara Românească sub ocupația Rusiei (1806-1812)*, în „Destin românesc”, 1995, nr. 7, p. 37-45; Idem, *Situația financiară a Moldovei și Munteniei sub ocupația rusă (1806-1812)*, în „Destin românesc”, 1995, nr. 8, p. 3-15; Idem, *Abuzurile și fărâdelegile săvârșite de militarii ruși în Principatele române în anii ocupației 1806-1812*, în „Destine românești”, 1996, nr. 10, p. 58-72.

⁴ N. Iorga, *Acte și fragmente cu privire la istoria românilor*, vol. III, București, 1896, p. 402 și 405.

22 noiembrie fuseseră trimiși de către Divan pe la ținuturi 25 de călărași hătmânești cu boieri și umbașir⁵. Din noiembrie 1806 până în ianuarie 1807 au fost predate 11.166 ocă de făină de la ținutul Iași, 1.322 ocă de la Cârligătura și 166.372 puduri de fân de la Hârlău⁶. Pentru pornitul zaherelii, la 7 decembrie erau trimiși zapcii în Tecuci și Bârlad⁷. În detrimentul veniturilor bugetare Vistieria cumpăraseră 23.000 chile⁸ de făină, 2.874 chile de orz⁹, 365 stoguri de fân, 1.145 lei au fost dați pentru carne, ieșind cu un deficit de 47.099 de lei rambursați din contul anului 1807¹⁰.

Odată cu creșterea numărului militarilor ruși, antrenați în operații militare, de la 33 mii de oameni¹¹ la 70 de mii, în 1807 cresc și cantitățile necesare pentru hrana lor. Moldova a livrat în acest an gratuit 40.000 cetverte de făină (8.396.000 Kg)¹² și 40.000 cetverte de orz, la care se mai adaugă și cantitățile de produse luate forțat de la populație precum și zaherea cumpărată de Vistierie. Practica rechiziționării produselor aflate pe piețele locale de la țărani fusese deseori aplicată de autoritățile ruse, remunerarea lor fiind parțială (doar 55%) din contul aceleiași Vistierii a Moldovei. Astfel, țăranilor din ținutul Orhei și Fălciu, veniți la Iași pentru a-și vinde carele cu făină, pentru produsele rechiziționate li se plătiseră câte 5 parale pe ocă¹³, atunci când prețul real era de 9 parale¹⁴. Pentru achizițiile oficiale prețul fiind și mai mic, plătindu-se 1 chilă de făină de la 10 la 16 lei, ea ajungea cel mult 3 parale. În felul acesta au fost cumpărate 16.666 chile de făină, 11.781 chile de mălai, 1.490 chile de făină de porumb, 17.288 chile de orz¹, în total plătindu-se 489.906 de lei.

Speranțele evacuării armatei ruse de pe teritoriile Țărilor române se spulberaseră odată cu refuzul împăratului Alexandru I de a ratifica armistițiul semnat la Slobozia (august 1807). Reînceperea operațiilor militare prevedea noi forțe armate, efectivul atingând cifra de 140.124 soldați și ofițeri¹⁶, generând și o nouă creștere a contribuției alimentare. Numai pentru perioada dintre 1 noiembrie 1808 până la 1 aprilie 1809 acest contingent avea nevoie de 178.838 cetverte de făină, 167.776 cetverte de crupe, 352.050 de ovăz și 5.669.721 puduri de fân, pentru tot anul fiind necesare mult mai mult proviant.

După calculele consilierului, însărcinat cu problemele de aprovizionare, Grabovski, din 14 august 1808, Moldova trebuia să predea 50.000 cetverte de făină și 50.000 cetverte de ovăz și orz, care, după părerea feldmareșalului Prozorovski, putea fi și mai mare „și pentru locuitori nu atât de împovărat”, sugerând „de a aduna de la ei un anumit impozit pentru a cumpăra aparte pâine pentru aprovizionarea trupelor”¹⁷.

⁵ Arhivele Naționale Iași, *Vistieria Moldovei*, 4/806, f. 5v.

⁶ *Ibidem*, 1/806, f. 52v și 92r.

⁷ *Ibidem*, Documente, Pachetul 627/5, f. 1r.

⁸ Nicolaie Stoicescu, *Cum măsurau strămoșii*, București, 1971, p. 221, 1 chilă = 220 ocă (făină), 1 chilă orz = 200 ocă. În 1844 1 chilă = 306,576 Kg, deci 220 ocă = 282,023 Kg, iar 200 ocă = 255 Kg.

⁹ A.N. Iași, *Vistieria Moldovei*, 4/806, f. 8r-9v.

¹⁰ *Ibidem*, 3/806, f. 19r.

¹¹ A. Petrov, *Vojna Rossii s Turciej 1806-1812 gg*, S-Petersburg, 1885, p. 86.

¹² 1 cetvert = 209,91, după Nicolaie Stoicescu, *op. cit.*, p. 247.

¹³ A.N. Iași, *Vistieria Moldovei*, 3/806, f. 31r.

¹⁴ Arhivele Naționale din Republica Moldova, fond 1, inv. 1, d. 532, f. 7r.

¹⁵ A.N. Iași, *Vistieria Moldovei*, 3/806, f. 32r-35v.

¹⁶ A.N.R.M., fond 1, dosar 489, f. 60r.

¹⁷ *Ibidem*, dosar 375, f. 1r și 1v.

Situația climaterică dificilă din iarna-primăvara lui 1808 precum și gradul scăzut de însămânțare au redus posibilitățile Moldovei de furnizare a cantității necesare de proviant. Raportul Divanului pentru acest an caracteriza starea semănăturilor drept „puține”. O astfel de situație este întâlnită în ținutul Suceava, Tutova – „mai mici de jumătate”, Soroca „mai puține decât anul trecut”, Hotărniceni – „grâul și orz puține, mălai și păpușoi frumoase”, Orhei, Putna – „foarte puțină sămânță, Greceni, Herța, Neamț, „lipsa pâinii la unii și la alții mai puțină”, în ținutul Cărligătura, Roman, Codru – „sămânță proastă din cauza secetei și cărăbușilor”, la Hârlău „sămânță aveau doar ocoalele Bahlui și Prut”, în Tecuci „grâul se scutura, popușoiul neprășit” etc¹⁸. În relatarea sa către senator din 3 august Divanul concretiza posibilitatea livrării doar a 70.000 de cetverte pâine: 30.000 cetverte de făină, 30.000 cetverte de orz și 10.000 cetverte de făină de porumb. Fapt ce, însă, fusese negat de către Kușnikov, care declara că deține informația privind 80.000 de cetverte¹⁹, mai târziu (la 9 septembrie) insistând pentru predarea a 100.000 cetverte fără plată și 50.000 cetverte de pâine cu plată. Atenționările Divanului, întrunit de urgență la Mitropolie, de un eventual reflux demografic și cererea de a permite livrarea doar a 80.000 de cerverte de pâine fără plată și 55.000 cu plată au fost acceptate parțial. Către 16 octombrie au fost predate 85.000 cetverte din roada anului 1808 și „celalt an trecut” și 60.000 cetverte²⁰. Pentru împlinirea banilor s-au încasat sumele de pe moșiile Hotinului, din economisirile Casei Răsurilor, din darea menzifului de la ruțași, ruțele Vistieriei, a negustorilor și jidovilor hrissovuliți și 30.000 lei birul, cifertul din octombrie. Se mai cere reținerea banilor pentru „porția de carne” pentru care, însă, oficialitățile ruse dăduseră cu împrumut 20 de mii cervonți ce trebuiau întorși în ianuarie 1809. Deficitul bugetar de 714.377 lei 101 bani²¹, cu care încheiase anul Vistieria Moldovei, a demonstrat incapacitatea de a rambursa banii sus numiți. Știrea despre începutul unei risipiri de sate din cauza asupririi și ridicarea impozitelor²² i-a silit pe boierii divaniți să intervină în câteva rânduri pe lângă senator pentru o amânare până în ianuarie 1810, cerând și micșorarea birului pentru locuitori până la 150.000 de lei pentru birnici și 30.000 pentru mazili și ruțași²³. Faptul nu a fost luat în seamă de autorități mai ales că orice fugă era persecutată, iar locuitorii erau întorși cu forța de detașamente speciale. Vistieria fusese obligată să restituie suma până în mai 1809, cu două luni întârziere²⁴.

Anul 1809 a fost marcat de o secetă de proporții, semănăturile fiind doar a zecea parte din anii trecuți. La 16 iulie, Divanul Moldovei roagă să se accepte: 1) contribuția egală cu o treime din cetvertele promise de Valahia (din 20.000 de cetverte); 2) scăderea impozitului de 30 de lei; 3) să se permită „datul proviantului până în noiembrie”; 4) să primească comisionarii orice fel de proviant; 5) „să nu se facă supărări”²⁵. În condițiile expuse mai sus, înlăturând orice obligație a Divanului, pentru acest an a fost impusă obligativitatea

¹⁸ T.G. Bulat, *Starea țărănimii moldovenești supt ocupația rusească (1808)*, în „Arhivele Basarabiei”, 1929, nr. 4, p. 34-35.

¹⁹ A.N.R.M., fond 1, inv. 1, dosar 7, f. 738.

²⁰ A N Iași, Ms. 92, f. 12v.

²¹ A N R M , fond 1, inv. 1, d. 53, f. 2r.

²² *Ibidem*, dosar 468, f. 1r.

²³ *Ibidem*, dosar 375, f. 17r-18r.

²⁴ *Ibidem*, f. 39r.

²⁵ *Ibidem*, f. 40r.

furnizării a 51.600 de cetverte de pâine²⁶. Dacă în anii anteriori o parte din proviant trebuia să fie cumpărat datorită abuzurilor comisionarilor, e vorba de zahereaua înscrisă sub categoria „fără plată”, pentru care încă în toamna 1808 fuseseră stabilite prețurile²⁷. Acum toată contribuția, deși redusă cantitativ, trebuia să fie cumpărată de la acești comisionari pe prețul dictat de ei²⁸, căci lipsa semnăturilor nu permitea împlinirea prestației date. S-a mers pe principiul introducerii noilor impozite, pentru zahereaua anului 1809 fiind strânse de la contribuabili 425.000 de lei. Pentru asigurarea banilor ceruți se făcuse și un recensământ cu indicarea numărului populației ținuturilor și birul ce se ia de la fiecare birnic, mazil, ruptaș etc²⁹. Aceasta fusese aplicată și în anii următori 1810, 1811 și în 1812.

Calamitățile naturale, aceiași secetă care se simțise din nou în toată țara, invazia de lăcuste și, în sfârșit, bruma ce a căzut la 1 septembrie au fost cauze ale lipsei hranei în anul 1810. Analiza sumară a situației din ținuturi, efectuată în baza rapoartelor ispravnicilor, a scos la iveală șapte ținuturi mai afectate de ravagiile climaterice: Bacău, Suceava, Tecuci, Botoșani, Fălciu, Soroca și Tutova, unde deja la începutul lui octombrie apăreau primele simptome ale foametei³⁰, locuitorii fiind totuși obligați să livreze 51.600 cetverte de cereale³¹. La începutul lui noiembrie situația se înrăutățise. Divanul, având rolul de intermediar dintre locuitori și autoritățile ruse, intervine și în cazul acesta de nenumărate ori în vederea obținerii unui ajutor; răspunsul de fiecare dată fiind același: indicații de a folosi resursele proprii – „ajutorul să fie acordat de boierii care au pâine în abundență”³². Agravarea situației a demonstrat contrariul. Cerealele fiind o raritate, Krasno-miloșevici, senatorul rus din Țările române, desemnează, către sfârșitul lunii, pe căminarul Pruncul să procure proviantul necesar armatei, fapt ce a trezit indignarea guvernului de la Petersburg. Frica de o destabilizare a pieții cerealiere din sudul Imperiului, prin ridicarea prețurilor la produsele agricole, precum și cheltuielile suplimentare legate de transportarea cantității importate din Rusia a dictat luarea de poziție a ministrului Barklai de Toli, care ordona încetarea aprovizionării Moldovei din regiuni din sud-vestul Rusiei. Ca urmare a acestor restricții, armata nu primise până la 8 ianuarie 1811 cantitatea de pâine necesară. La 14 ianuarie Divanul descria deznădejdea ce cuprinse întreaga țară. Pâinea care s-a reușit să se aducă până la interdicție a fost rânduie la ținuturile Hotin și Suceava, unde oamenii „cu coajă de copaci au început a-și înșăla viața”, următoarele convoaie fiind prevăzute pentru ținuturile Tecuci, la Bârlad și Focșani; aici se mânca „tescovina poamei”, - pentru 32.000 de suflete fiind prevăzute 90.000 cetverte. Abia în februarie 1811 Kamenski, comandantul suprem al forțelor armate rusești, a acceptat să dea, în contul recoltei viitoare, 6.000 de cetverte de făină din magazinele militare³³. La sfârșitul lunii a fost permisă cumpărarea pâinii din guberniile Herson și Podolsk³⁴.

²⁶ *Ibidem*, dosar 912, f. 20r.

²⁷ *Ibidem*, dosar 1245, f. 2r.

²⁸ A.N Iași, Documente, Pachetul 530/18, f. 1r.

²⁹ A.N.R.M, fond 1, inv. 1, d. 3639, f. 40v-68v.

³⁰ *Ibidem*, dosar 2046, f. 5r-6r.

³¹ *Ibidem*, dosar 1245, f. 11v.

³² *Ibidem*, dosar 2041, f. 25r.

³³ *Ibidem*, f. 57f.

³⁴ *Ibidem*, f. 70r.

S-a scris cândva despre practicarea, de către administrația rusă, a campaniilor de însămânțare³⁵. Materialul documentar de care dispunem ne arată contrariul: reducerea suprafețelor cultivate (Anexa I, A). Chiar și mentalitatea militarilor ruși nu admitea la acea vreme participarea la astfel de campanii. Unul din ofițerii ruși, referindu-se la ordinul comandantului suprem pentru strângerea carelor, spunea că „militarii sunt chemați pentru a apăra Patria, nu pentru a îndeplini capriciile aprovizionării”³⁶. Unicul caz când s-a insistat mai mult asupra cultivării pământului este semnalat în august 1810, nu mult înaintea căderii brumei, dar și acesta doar pentru populația băștinașă Divanului Moldovei în perioada dată scria ispravnicilor, pe la ținuturi, „să-i silească și pe cei mai lenoși de a ara, și pe cei cu puțința de a agiuta pe cei neputincioși”³⁷. Inițiativa probabil nu se soldase practic cu nimic, în 1811 pâinea fiind din nou cumpărată. Pentru cei 63.469 de cetverte, 51.600 – contribuția anuală, restul fiind datoria anului trecut³⁸, se plătise 990.064 lei³⁹.

Astfel de campanii fuseseră făcute numai pentru strângerea dării fânului, și acelea cu multe încălcări și eschivări din partea militarilor ruși. Dacă cerealele puteau fi aduse din regiunile învecinate, transportul furajului era foarte dificil. Pregătirea lui se făcea în totalitate pe contul Principatelor, în mod gratuit.

În perioada 1806-1812 Moldova a livrat:

Anii	Stoguri/stânjeni	Puduri
octombrie - decembrie		
1806	365 stoguri/1.943.625 stan ⁴⁰	2.737.500
1807		2.500.000
1808		6.506.400
1809		6.506.400
1810		6.850.000
1811		6.850.000
1812		6.850.000

Sprijinită pe moment, în ambițiile de anexare a teritoriilor la nord de Dunăre, de către Franța, și încălcând punctele armistițiului de la Slobozia (august 1807), Rusia a mărit contingentul armatei cerând de la Țările române o cantitate mult mai mare de alimente și respectiv furaj. De la 2.500.000 puduri, cât era prevăzută contribuția pentru anul 1807, se trece brusc la o cerere de 7.002.315 puduri, în condițiile secetei din principalele ținuturi furajere, ale prezenței stabile de trupe (a cărei instituție de aprovizionare făcea economii din contul asigurării cu alimente și furaj a unităților militare) și ale trecerii numeroaselor convoaie și a cirezilor de vite.

Unul din exemplele sugestive privind pagubele pricinuite de aceste cirezi de vite este cazul boilor, „magazii mișcătoare” de peste Nistru, veniți pentru hrană. Fără a face vreun serviciu armatei, cireada de boi a consumat fânul din ținuturile Hotin, Hârlău, Dorohoi și Botoșani, terminând și fânul locuitorilor acestor ținuturi. Îndreptându-se în ținuturile de munte, Suceava,

³⁵ *Istoria României*, vol. III, București, 1964, p. 628.

³⁶ A. Petrov, *op. cit.*, vol. II, p. 442.

³⁷ ANRM, fond 1, inv. 1, dosar 1907, f. 3r.

³⁸ *Ibidem*, dosar 2834, f. 2r.

³⁹ *Ibidem*, dosar 2596, f. 101r.

⁴⁰ *Ibidem*, dosar 24, f. 2r.

Neamț și Roman, unde, practic, lipseau cantitățile necesare de furaj, au început să ia de la locuitori porumbul, lipsindu-i de hrana lor, și obligându-i, în perioada aratului de primăvară, să organizeze tăiatul în cantități enorme al lăstarilor din păduri. Mulțimea jalbelor și grija pentru proviantul pregătit a obligat Divanul să ceară cu insistență la 28 martie 1808 întoarcerea acestor animale, pe același traseu, peste Nistru, unde furaj era mult mai mult și, deci, nu aduceau prejudicii⁴¹.

În iunie, în lipsa precipitațiilor, ținuturile Soroca, Iași, Hotin, Lăpușna, Fălciu, Greceni, Codru, Covurlui și Tecuci nu puteau să predea cantitatea necesară de fân⁴². Aceiași situație se semnală și din ținutul Putna, de unde staroștii cereau permisiunea împlinirii contribuției din regiunile furajere ale Basarabiei⁴³. Circa 30.000 de persoane pentru cosit și 200.000 de care pentru cărat au desemnat Divanul pentru campania de colectare a furajului în Țara Românească și Basarabia⁴⁴. Despre dezavantajul economic al unei astfel de măsuri ne putem da seama chiar din sustragerea de la muncile agricole a unui număr atât de mare de locuitori. Cositul, fiind necesară cantitatea enormă de fân, ocupa toate lunile iulie și august iar căratul se prelungea până-n aprilie anul următor. Fiind una din sursele de venit ale populației, fânul este cosit fără acceptul proprietarilor, orice protest fiind oprit cu forța armatei. În județul Râmnic (Țara Românească), unde cosașii moldoveni colectau furajul contribuțional, locuitorii cereau pentru daunele pricinuite măcar a zecea parte din produs; intervenția lui Kușnikov a pus în afara legii plângerile populației, iar acțiunile maiorului Dicescu au aplanat conflictul în defavoarea reclamantilor⁴⁵.

La recoltarea celor 6.506.400 puduri de fân, pregătite până în septembrie 1808 cu 300.000 de puduri au contribuit și ostașii ruși, remunerați de Divanul Moldovei, s-a plătit 37.000 lei. Deși solda era plătită în prealabil, militarii nu-și onorau obligațiile, sistând cositul fânului. O dovadă este cazul raportat de generalul Langeron despre întreruperea cosirii fânului datorită manevrelor de schimbare a pozițiilor de la Tatar-Bunar spre Tabac, anunțându-l pe Kușnikov că va restitui surplusul de bani. De multe ori, însă, sistarea cositului era urmată de refuzul categoric al unităților de a întoarce banii. Astfel, un regiment refuza să întoarcă 350 de lei, altul 1250 de lei etc⁴⁶.

În lipsa de furaj, Divanul este nevoit să cumpere, în iarna 1808-1809, de la armată cantitatea necesară, prețul lui variind de la 7 (rar) la 13 parale pe pud, atunci când pentru fânul rechiziționat de militarii ruși se plătea cel mult 5 parale⁴⁷. Numai de staroștii de Putna au fost procurate, dat fiind că fân nu se găsea pe piață, 29.139 puduri, plătindu-se 8.850 lei⁴⁸.

O cantitate la fel de mare de furaj pregătită și în 1809, în condiții mult mai grele decât în 1808. Seceta din acest an „a ars fânațul”, încât, după spusele mitropolitului „a ajuns să pună într-un stângen 10-12 fâlci, unde în alți ani ieu doi sau trei fâlci se implinea un stângen”, iar ploile din timpul cositului „au risipit o parte din fân”⁴⁹. S-au colectat, totuși, 5.420.000 de puduri care

⁴¹ *Ibidem*, dosar 77, f. 77r-v

⁴² *Ibidem*, f. 69r-70r.

⁴³ *Ibidem*, f. 104r.

⁴⁴ *Ibidem*, f. 128r-129r.

⁴⁵ Vezi Alexei Agachi, *Moldova și Țara Românească...*, p. 38.

⁴⁶ A.N. Iași, Visticria Moldovei, 3/806, f. 67v-68r.

⁴⁷ A.N.R.M., fond 1, inv. 1, dosar 903r.

⁴⁸ *Ibidem*, dosar 903, f. 55v-56r.

⁴⁹ *Ibidem*, dosar 1605, f. 13r.

împreună cu cele împărțite pe la stații adunau 7.420.000 de puduri. Recoltarea fânului s-a făcut în mod egal de pe fiecare moșie în ciuda protestelor stăpânilor. Ba mai mult, pentru intimidarea locuitorilor în fiecare ținut erau desemnați câțiva cazaci.

Cu orice preț trebuia să predea Moldova fânul din vara 1810. Intensificarea presiunii armatei ruse asupra turcilor în vederea obținerii celor două principate a cauzat o nouă mărire a forțelor militare. Pentru asigurarea hranei celor 71.099 de cai și 58.307 capete de boi, șeful comisiei de aprovizionare insista ca „Țara Moldovei să predea cel puțin o cantitate de fân numai mică decât cea din anul trecut, și aceasta în speranța aflării trupelor pe cealaltă parte a Dunării, unde necesitățile de fân vor fi completate de localitățile transdanubiene”⁵⁰. În prag de foamete locuitorii au contribuit cu 6.850.500 puduri, după părerea istoricului Alexei Agachi, care a studiat mai detaliat subiectul dat, chiar și mai mult, depășind cifra de 7.000.000⁵¹, cauzând o penurie furajeră și o creștere oficială a prețului pe un pud de fân la 30 parale⁵².

Cea mai împovăraătoare pentru populație a fost totuși contribuția din 1812. Deși, tratativele se încheiaseră cu semnarea păcii la 16/28 mai 1812, și, deci, se cunoștea faptul că urma să aibă loc evacuarea Principatelor, amiralul Cișagov ordona la 22 mai (7 iunie) să fie pregătită jumătate din porția de fân, iar cealaltă să fie plătită cu 10 parale fiecare pud. Până la sfârșitul lui iunie trebuia să fie împlinită toată contribuția de furaj a țării. Deci, prima parte a fost adunată din 2.115 stânjeni de fân calitativ de o vechime de doi ani și 8.960 stânjeni de fân din 1811 (după estimările lui Alexei Agachi aceasta echivala cu 4.540.750 puduri) și , respectiv, 3.080.000 puduri din anul 1812. Strângerea celeilalte părți treziseră un șir de proteste sociale. Suma de 770.000 de lei care trebuia să fie dată de Vistieria țării era extrem de mare. Din rândurile boierilor divaniți fusese organizată o delegație specială pentru negocierea cu autoritățile ruse privind micșorarea plății. Logofătul Constantin Ghica și Constantin Balș, însoțiți de Matei Crupinski obținuseră de la Cișagov o scutire doar de 180.000 și aceasta în contul datoriei armatei pentru 6.000 de boi luați în 1809 pentru completarea magaziei mobile. În realitate plecarea la București s-a soldat cu un eșec, delegații neobținând nimic. La retragerea trupelor, tot fânul fusese transportat în magazinele din stânga Prutului și în cele ce se aflau pe traseul evacuării. Banii strânși au fost folosiți în trebuințele armatei, neplătind suma datorată pentru boi.

Pe lângă faptul că darea de fân a dezorganizat piața internă, fânul fiind o raritate, comenzile mari și gratuite erau în detrimentul adevăraților posesori ai bunurilor; rechiziționările de fân în schimbul unei chitanțe devenise una din formele de spoliere a locuitorilor. Chitanțele trebuiau să fie garanția achitării echivalentului bănesc a cantității de fân luate de militari. Sunt nenumărate jalbele și cererile locuitorilor de diferite categorii sociale despre neachitarea banilor. Deși, la intrarea trupelor ruse, în primul manifest către populație se menționa asigurarea remunerării din partea armatei a celor rechiziționate⁵³, responsabilitatea pentru această procurare a proviziilor fusese lăsată pe umerii Vistieriei Moldovei. Carc, fiind supusă aprovizionării generale, în lipsa permanentă a banilor, amăna plata chitanțelor sub diferite pretexte. De exemplu,

⁵⁰ Vezi Alexei Agachi, *op. cit.*, p. 41.

⁵¹ A.N.R.M., fond 1, inv. 1, dosar 532, f. 8r.

⁵² Alexei Agachi, *op. cit.*, p. 43-45.

⁵³ Mustafa Ali Mehmet, *Documente turcești privind istoria României*, vol. III, București, 1984, p. 214.

rechizițiile anului 1807 nu erau plătite datorită faptului că Divanul se declara neresponsabil pentru cheltuielile din perioada guvernării lui C. Ipsilante⁵⁴. În luna iulie 1809, Divanul refuza să plătească fânul luat de la vornicul Costache Ghica din cauza lipsei banilor din Vistierie. Același răspuns fusese dat de Divan și locuitorilor din Bârlad, Huși și Iași⁵⁵. Aflând că în luna octombrie 1812 armata rusă va părăsi principatele, păgubașii cereau restituirea datoriilor, însă de fiecare dată când plângerile ajungeau la senator ele erau trimise pe adresa Divanului, pentru ca să fie plătite de Vistierie sau să le întoarcă fân rămas din anii trecuți⁵⁶, încât ar fi greu de evaluat câți bani au fost achitați și câți au rămas în pagubă.

Deseori fânul, ca și proviantul în genere, era luat fără a da această mărturie sau cu una ce indica o cantitate intenționat micșorată. În luna august 1808, pe drumul Râmnicul-Sărat-Galați, din localitățile moldovenești, două regimente ridicaseră 6.580 de puduri, chitanța fiind doar de 945. La Hotin se luaseră 5 care de fân, la Orhei – 529 puduri etc⁵⁷. La numeroase plângeri, senatorul sugera doar ridicarea vigilenței ispravnicilor, care trebuiau să urmărească luarea de chitanțe, sub amenințarea unei amenzi sau a restituirii banilor din veniturile proprii⁵⁸. Măsura nu dăduse rezultate, abuzurile de genul acesta fiind înregistrate și în 1812, când militarii ruși, refuzând să ia fân din magaziiile furajere, luau fân de la locuitori în schimbul unor chitanțe false.

Unul din factorii ce au dus la destabilizarea economiei a fost și căratul proviantului și furajului, a obiectelor armatei etc. O sursă de câștig auxiliar în timp de pace⁵⁹, cărăușia devenise în condițiile războiului o corvoadă pentru locuitorii Moldovei. Ei erau obligați să care la magazinele tot proviantul și furajul contribuțional, să asigure transportarea alimentelor din guberniile ruse de la Nistru spre principale depozite de pe Dunăre, să transporte lemne pentru spitale, muniții etc. În plus, carele locuitorilor erau folosite și la cerințele unor detașamente separate.

La transportarea fânului, în anul 1807, au fost antrenate 10.000 de care, în anii următori numărul lor ajungea la 200.000. Căratul fânului se făcea începând cu luna august și terminând cu ianuarie, uneori chiar aprilie anul următor, din cauza abuzurilor comisionarilor și inerției de care dădeau dovadă șefii magaziiilor. Astfel, datorită neînțelegerilor dintre furnizorii și recepționerii magaziiilor, staționau fără alimente și furaj special, de câteva zile 100 care trimise de către ispravnicii căminarului Gheorghe Șerban și starostele Iordache Alexandri⁶⁰, în septembrie 1808. În octombrie același an erau reținute carele de proviant la magazinele de la Frumoasa și Galați etc.⁶¹.

Aplanarea conflictului dintre Imperiul rus și Regatul suedez, prin anexarea în septembrie 1809 a Finlandei a deplasat veleitățile expansioniste ale Petersburgului spre sud-estul Europei, concentrând toate forțele spre a-și

⁵⁴ A.N.R.M., fond 1, inv. 1, dosar 39, f. 4r.

⁵⁵ *Ibidem*, dosar 39, f. 36, 16r 17 v, 87r.

⁵⁶ Alexci Agachi, *op. cit.*, p. 46.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 45.

⁵⁸ A.N. Iași, Documente, Pachetul 407/70, f. 1r.

⁵⁹ Vezi Ecaterina Negruți, *Despre migrațiile temporare în mediul urban din Moldova în prima jumătate a secolului al XIX-lea*, în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie” A.D. Xenopol Iași, XIV, 1977, p. 302.

⁶⁰ A.N. Iași, Documente, Pachetul 595/29, f. 1r.

⁶¹ *Ibidem*, Ms. 92, f. 4r.

atinge și în această direcție obiectivele propuse⁶². Criza alimentară prin care treceau Principatele dunărene nu a permis ridicarea contribuției mai sus de 51.600 de cetverte de pâine de la fiecare țară, cu mari dificultăți colectându-se furajul. Deci, o bună parte din pâine trebuia să fie adusă din regiunile apropiate ale Rusiei, transportul efectuându-se din contul locuitorilor Țărilor române în câteva etape. Circa 120.000 de cetverte la început au fost aduse din depozite de pe Nistru în cele din interiorul Țării Moldovei în septembrie 1809. Plata transportului, ca și în cazul chitanțelor pentru alimente și furaj, trebuia să fie achitată de Comisia de aprovizionare a armatei ruse, responsabilitatea, însă, fusese lăsată pe seama Vistieriei țării. După împlinirea prestației date calculele cheltuielilor au scos la iveală o diferență de 16.818 lei față de suma prevăzută în contract, fapt pentru care locuitorii cer o remunerare suplimentară. În lipsă de bani Divanul refuză să cerceteze cazul, plătind jălbașilor doar banii contractului⁶³.

Din magazinele Moldovei zahereaua trebuia să fie transportată în depozitele de la București, Ploiești și Buzău – mai aproape de câmpul bătăliei. Moldova trebuia să asigure transportul a 200.000 de cetverte⁶⁴ în timpul cel mai dezavantajos pentru cărăușie. Prevăzând consecințele nefaste ale unei astfel de operații, Divanul intervine pe lângă senator și comandantul suprem să fie admisă „punerea zaherelei în magazinele pe unde vor fi ajuns carele, rămânând să fie transportate în primăvară”⁶⁵ – rugăminte a Divanului la fel respinsă. Pentru strângerea numărului necesar de care a fost ordonată luarea carelor de la boieri, arendatori, negustori și mănăstiri, reținerea carelor venite cu mărfuri din Transilvania⁶⁶, ne mai vorbind de luarea carelor de la contribuabili care, în fond, trebuiau să însoțească proviantul. La 5 ianuarie este înregistrată pieirea a 30.000 de boi din convoiul aflat în drum spre București. Dispersarea și risipirea carelor pe întregul traseu trezise la fel îngrijorarea Divanului, căci pentru alimentele pierdute în timpul transportării răspunderea o purta conducerea locală. La 20 ianuarie fusese trimis cu scopul prezentării situației și luării de decizii la fața locului vornicului Crupenschi. Ajungând la Focșani, acesta semnală staționarea a 1302 de care, din care 4.000 stăteau între Bârlad și Focșani. Și la Soroca erau înregistrate 600 de care oprite în drum, la Bacău 400, la Neamț 288, la Roman 180 etc. Cărăușii ajunși la București începuseră să-și vândă vitele pe un preț de nimic. Pentru a preîntâmpina lipsa animalelor de tracțiune, senatorul se grăbi să emită ordinul de interdicere a vânzării animalelor din convoiul alimentar și cerea restituirea celor deja vândute. Din Dorohoi până la București se întindeau movile de schelete ale animalelor pierite. Conform evaluărilor efectuate de boierii moldoveni numărul lor se ridica la 100.000 de capete⁶⁷. Leșurile de animale fuseseră cauza epizootiei declanșate în primăvara lui 1810. La început afectând doar convoaiele militare ale armatei ruse⁶⁸, boala a cuprins mai apoi întreaga țară. La 22 iulie Divanul raporta micșorarea numărului animalelor în ținuturile din preajma drumurilor strategice⁶⁹, propunând măsuri de stăvilire a focarelor epidemiei. Izolarea animalelor bolnave și introducerea carantinei în regiunile de

⁶² Vezi Armand Goșu, *op. cit.*, p. 108.

⁶³ A.N.R.M., fond 1, inv. 1, dosar 843, f. 68r.

⁶⁴ A. Petrov, *op. cit.*, p. 448.

⁶⁵ Vezi Alexci Agachi, *op. cit.*, p. 42.

⁶⁶ A.N.R.M., fond 1, inv. 1, dosar 1891, f. 1r.

⁶⁷ *Ibidem*, f. 2v.

⁶⁸ *Ibidem*, dosar 843, f. 1r.

⁶⁹ *Ibidem*.

pericol maxim, precum și campania de îngropare a animalelor pierite au redus din pericolul ce amenința ramura creșterii animalelor, pierderile fiind totuși considerabile.

Aceste eforturi ale populației nu o scuteau de altele mai puțin importante, dar care erau mult mai dese și care teoretic nu intrau în obligația locuitorilor. Izvoarele din acest timp conțin informații despre abuzurile și neachitățile militarilor ruși a chiriei de care. În aprilie 1809, spre exemplu, un regiment de husari luase din ținutul Sorociei 200 de care, tot atunci alt regiment de dragoni închiriasse 110 care; ajungând la Pânzăreni ele erau trimise înapoi fără a li se plăti, luându-se alte 224 și 82 care, iarăși fără a se plăti⁷⁰. O lună mai târziu pe adresa Divanului au fost trimise 6 chitanțe care mărturisesc neachitarea sumelor pentru „progonul” carelor din ținuturile Tutova, Tecuci, Iași Vaslui și Hotin, fenomen ce s-a extins și pe celelalte luni ale anului⁷¹. În ianuarie 1810, un șir de locuitori din ținutul Hotin fuseseră supărați de rechizițiile de care a unui sublocotenent pe nume Evdokimov din regimentul Orel care însoțea șirul de care a spitalului de la Focșani, ispravnicii raportând neplata a 8 ceasuri de mers pe 81 care și luarea unor lucruri ale locuitorilor din satele aflate în calea transportului, amenințându-i și pe vornici cu bățai⁷². Un caz asemănător este semnalat în iulie în ținutul Iași, unde sublocotenentul Elisor din regimentul Oliviopol a luat 49 de care fără a plăti chiria⁷³. Calculând numărul „jalobilor” ce au venit la Divan Rosetti-Roznovanu atrăgea atenția senatorului că în luna martie la cancelarie erau 319 chitanțe care trebuiau plătite, 431 pentru luna iunie, precum și un număr foarte mare pentru celelalte luni ale anului⁷⁴. Plata lor rămase neachitată și în ianuarie 1811⁷⁵, lista completându-se cu noi constatări. Numai pe noiembrie 1811 armata rusă datora suma de 16.616 lei pentru transporturile cu carele locuitorilor, care în lipsa chitanțelor nici nu a fost plătită⁷⁶. Pagubele abia pot fi intuite, mai ales că numai trecerea convoaielor presupunea un șir de abuzuri din partea militarilor ruși, începând cu luări de fân, alimente, animale și terminând cu haine și chiar lumânări. Deși încă în iulie 1809, prin ordinul cu numărul 75, feldmareșalul Prozorovski interzicea jefuirea locuitorilor, măsurile luate nu erau eficiente, iar încercările organelor locale de a apăra populația erau declarate ilegale și pedepsite. Mihail Bobroviči, un cinovnic din gubernia Kievului, se plângea în iunie 1810 că i se ia un cal de către State Șendrea din satul Dănățeni. Cercetările efectuate de Divan au demonstrat că sus numitul reclamant, trecând cu transportul, luase din trei sate, Bobu, Săimeni și Dănățeni, trei animale. State Șendrea, fiind unul din funcționarii Ispravniciei și asaltat de jefuitorii acestor sate luase decizia să rețină calul pentru a afla numele jefuitorilor. Acționând pentru a obține măcar chitanța pentru pagubele pricinuite, dregătorul ispravnicesc primise un avertisment din partea Divanului, Krasno-Miloșevici cerând și condamnarea publică a actului săvârșit de ei⁷⁷.

Timp de șase ani Țara Moldovei și Muntenia trebuiau să plătească întreținerea spitalelor militare, porția de carne și vin, salariile militarilor ruși

⁷⁰ *Ibidem*, f. 8r.

⁷¹ *Ibidem*, f. 11r-22r.

⁷² *Ibidem*, dosar 1357, f. 1r.

⁷³ *Ibidem*, f. 93r.

⁷⁴ *Ibidem*, dosar 843, f. 229r.

⁷⁵ *Ibidem*, f. 323r.

⁷⁶ Vezi Alexei Agchi, *Abuzurile...*, p. 58-62.

⁷⁷ A.N.R.M., fond 1, inv. 1, dosar 1735, f. 2r-4r.

etc. Numai în 1807 Vistieria Moldovei cheltuia 227.339 lei pentru construirea spitalelor și lefile medicilor⁷⁸. La 1 ianuarie 1808 A. Prozorovski emitea un ordin despre ridicarea acestei sume la o contribuție de 1.136.375 ruble rusești pentru ambele Principate, sau câte 568.187 ruble de fiecare. Dacă luăm în considerație că o rublă era egală cu 2 lei și 25 parale, pentru spitalele militare trebuia să se dea o sumă de 1.491.491 lei – o sumă enormă, în condițiile în care locuitorii plăteau și alte prestații. Convingându-se de imposibilitatea practică de împlinire a sumei cerute, feldmareșalul revine la hotărârea luată reducând-o la jumătate (284.093 ruble) și impunând o contribuție de 745.760 lei. Creșterea numărului militarilor se răsfrânse și asupra cheltuielilor pentru spitale, generând, respectiv, mărirea contribuției. Ce-i drept, pentru a nu trezi proteste categorice ale populației au fost folosite metode indirecte a unei astfel de ridicări. În decursul lui 1808-1809 s-a încercat să se demonstreze dezavantajul exportului ilegal al unor mari cantități de lingouri de argint, de proveniență rusească, topite din ruble de argint. Pentru a stăvili exodul monetar rus din Țările române, feldmareșalul Prozorovski anunța la 18 iunie 1808 mărirea cursului oficial al rublei de argint până la 3 lei, a cervonțului de aur de la 8 lei 30 parale până la 10 în Moldova și de la 9 la 10 lei în Muntenia. Conform noului curs suma înjumătățită a întreținerii spitalelor se ridicase cu 106.535 lei. Protestele Divanului, ca și altă dată, fuseseră neglijate în consecință spre finele lui 1808 se acumulase o datorie de 18.981 de ruble care în lipsa banilor rusești era achitată în banii de circulație tradițională în valoare de 56.943 lei. Vistieria Moldovei suferise pierderi și la întoarcerea datoriei de 15.238 ruble împrumutate de la oficialitățile ruse pentru necesitățile armatei. Din cauza aceleiași absențe a valutei rusești Vistieria, în loc să restituie o sumă de 40.000 lei⁷⁹, fu nevoită să o cumpere după cursul nou, plătind 45.714 lei, un surplus ce echivala cu o dobândă de 14%. Rambursarea sumei în septembrie, însă, nu a însemnat achitarea deplină a datoriei; la 12 septembrie Kusnikov mai cere o sumă de 134 ruble și 27 copeici⁸⁰.

Adevăratul scop al măririi cursului fusese dezvăluit la a doua schimbare oficială a valorii rublei de argint. Un alt comandant-șef al armatei dunărene, Kamenski, anunța ridicarea la 3 lei și 24 parale a prețului rublei rusești, motivând prin necesitatea impunerii ei pe piața valutară românească, substituind banii turcești. În urma acestei măsuri, suma contribuției crescuse din nou, fiind de 1.022.737 lei în momentul când în Principate începuse foamea. Din septembrie 1810 până în ianuarie 1811, când s-a contramandat sus-menționatul ordin, a fost vărsată suma de 47.823 lei. La preluarea conducerii armatei, Kutuzov declara inoportunitatea revederii sumei de 1.022.737 lei pentru spitale din ianuarie 1811, când, în fond, se revenise la cursul anterior al rublei rusești și nu la suma contribuției pentru spitale. prin această declarație, de fapt se recunoaște metoda de mărire indirectă a contribuțiilor bănești folosită de stăpânirea rusă; faptul este argumentat și de ineficiența acestei măsuri în combaterea traficului ilegal de argint rusesc, fiind cunoscute cazuri atât până cât și după a doua schimbare valutară⁸¹. Până la sfârșitul războiului, cu toată insistențele lui Kutuzov, suma de 852.281 lei rămăscse plata stabilă a contribuției Moldovei pentru spitalele militare ruse; în

⁷⁸ A.N. Iași, Vistieria Moldovei, 3/806, f. 55r-65r.

⁷⁹ A.N.R.M., fond 1, inv. 1, dosar 53, f. 1r 5r.

⁸⁰ *Ibidem*, dosar 2518, f. 1r.

⁸¹ Vezi Alexei Agachi, *Situația...*, p. 3-5.

schimb ea crescuse din contul cheltuielilor suplimentare a Vistieriei, care erau mult mai frecvente. În 1810 Vistieria cheltuia suplimentar 41.286 de lei pentru spitalele din Focșani, în mai 1811 se ridicase la 100.000 de lei⁸².

Mărirea cheltuielilor fu resimțită și în plata „porției de carne” și vin. De la 120.028 lei și 81 de bani cât plătea Vistieria în 1807⁸³ se trecuse la 354.248 lei în 1811⁸⁴. În general dacă e să analizăm sămile de venituri și cheltuieli pe parcursul acestor 6 ani suma cheltuielilor a crescut de 2,5 ori (a cheltuielilor pentru necesitățile armatei) față de anul 1807. Dacă în 1807 ele erau de 1.399.758 lei; în 1811 Vistieria Moldovei plătea pentru nevoile militare 3.537.944 lei, o sumă mai mare decât venitul anului 1807. Pe lângă formele de impozitare indirectă autoritățile ruse au mers la mărirea numărului contribuabililor. La început au fost desființate detașamentele de voluntari, suspendându-se și privilegiile ce prevedea statutul acestei categorii sociale⁸⁵. În iulie 1808 în urma propunerilor senatorului a fost abrogată inviolabilitatea sudiților ruși. „Divanul sau ispravnicii – se scria în actul oficial – să aibă a trage, spre a fi răspunzători, la toate trebuințele întocma ca și pe ceilalți locuitori ce sunt chiar din Moldova”⁸⁶. În 1809 odată cu întreruperea relațiilor austro-ruse sunt suspendate și drepturile sudiților austrieci.

Pentru garantarea unor venituri stabile în decursul anilor 1808-1809 se făcuseră și câteva catagrafii ale birnicilor, jidovilor hrisoviți, ruptașilor, ruptelor vistieriei etc., ale scutelnicilor, ai boierilor și ai feților bisericești⁸⁷. Cu ajutorul acestor catagrafii se aflase numărul populației și veniturile fiecărui ținut.

Un document de la 19 mai 1809 ne vorbește că un oarecare sămeș din ținutul Bacău, Dimitrie Secară, în pofida poruncilor primite, elibera niște boieri de prestarea anumitor servicii și obligații, și chiar de contribuția de animale și care pentru armată. Pentru acest fapt Kușnikov îl avertiza pe vistiernicul Roznovanu, cerând pedepsirea vinovatului⁸⁸. În ianuarie, țara fiind impusă la darea de animale de tracțiune în număr de 4.500 de boi, fiecare contribuabil trebuia să plătească, în lipsa animalelor, câte 30 de lei. Grijă pentru numărul populației constant a dictat Divanului să ia hotărârea de a scădea impozitul pe seama atragerii la plata sumei a scutelnicilor boierești și mănăstirești⁸⁹, atrăgând și boierii și clerul.

În aprilie 1810 pentru cumpărarea zaherelii cerute prin Înaltul împărătescul ucaz au fost orânduiți preoții și diaconii de mir, mănăstirile și marii boieri⁹⁰. Clerul trebuia să plătească 76.640 lei: preoții de mir câte 2 lei de nume, iar mănăstirile după posibilități. Astfel, numai mănăstirile și schiturile au contribuit cu o sumă de 56.200 lei, cel mai mult au dat mănăstirile Galata, Pobrata, Bistrița, Frumoasa, Golia și Sf. Spiridon. Clerul de mir predând suma de 23.143 de lei⁹¹.

⁸² A.N.R.M., fond 1, inv. 1, dosar 53, f. 2v.

⁸³ *Ibidem*, dosar 3639, f. 72.

⁸⁴ M.I. Kutuzov, *Sbornik dokumentov*, tom III, Moskva, 1952, p. 66.

⁸⁵ A.N.R.M., fond 1, inv. 1, dosar 1906, f. 2r.

⁸⁶ Vezi C. Istrati, *Statistici administrative și fiscale privind populația Moldovei între 1808 și 1812*, în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie A. D. Xenopol” – Iași, XXIV/2, 1987, p. 224-245.

⁸⁷ A.N.R.M., fond 1, inv. 1, d. 792, f. 1r.

⁸⁸ *Ibidem*, dosar 633, f. 8r-v.

⁸⁹ T.G. Bulat, *Contribuția hânească a Bisericii moldovene la cumpărarea zaherelii rusești în anul 1810*, în „Mitropolia Moldovci”, anul XVI, 1940, nr. 11, p. 589-594.

⁹⁰ *Ibidem*, p. 591.

⁹¹ A.N.R.M., fond 1, inv. 1, dosar 2834, f. 12r.

La strângerea contribuției de pâine pentru 1811 au participat mazilii, ruptașii și negustorii, cu 60.000 lei, mănăstirile cu 50.000 lei, 45.000 categoriile privilegiate din orașul Iași, iar 40.000 au dat marii boieri⁹². Spre finele războiului fusese emis, chiar și un regulament de percepere a impozitelor. „Rânduiala de la sate pentru preoți specifica: 1) la 50 de case de gospodari erau scutiți 1 preot și 1 diacon; dacă erau 2 sau 3 era scutit doar cel ce nu avea mai mult de 16 vite și 8 fălci de pământ cultivat; 2) preoții care aveau mai mult de 16 vite trebuiau să plătească 20 parale; 3) toți, însă, erau obligați să dea dijma din semănături și vin⁹³.

Conform documentului depistat de Alexei Agachi, 42.029 lei plăteau bir la 1811 birnicii de la orașe și evreii de la sate, 45.949 lei – birnicii care locuiau la sate; de la toți birnicii pentru aprovizionarea cu porția de carne se lua 351.740; 49.967 plăteau mazilii și ruptașii impozitul Vistieriei; 46.595 dughenile și cârciumile din orașe și orașele; răsura de la birnici din orașe și de la evrei care locuiesc la sate constituia 51.971 lei din venitul Vistieriei, de la „ruptele”, sârbii și negustorii hrisovuliți se luau 44.168 lei, 45.010 plăteau evreii hrisovuliți din orașe, 104.304 lei ȣiganii domnești, 85.483 lei locuitorii suburbiilor cetăților basarabene: Tighina, Cetatea-Albă, Chilia, 4.630, locuitorii suburbiilor cetății Hotin, 14.443 costa arenda moșiilor ținutului Hotin; 990.064 lei plăteau toate categoriile populației Moldovei pentru contribuția de pâine. Restul venitului țării se constituia din impozitele indirecte, la fel specificate: gostina de câte 4 parale pentru fiecare ovină, gostina pentru menzil, dijma de porci, vâdrărit, ocnele, horilca, veniturile Basarabiei, rásurile gostinei, alte dijme etc. În condițiile unei crize agricole și ale lipsei unui comerț stabil care să aducă profit gostina se mărise în comparație cu anul 1805 de aproximativ 2,26 ori, dijma de 1,2 ori, vâdrăritul de 2 ori, vama de 1,45 ori, iar prețul horilcei de 2,75 ori⁹⁴. Făcând o comparație între venitul Vistieriei din 1805 și cel din 1811, cercetătorul Alexei Agachi ajunge la concluzia că, practic, autoritățile ruse au mărit impozitele de 3 ori. Dar spre deosebire de cheltuielile pentru Poartă, armata rusă utiliza 88,8% din bugetul țării, astfel că în 1809 reprezenta 96%, iar în 1810 94,8%, suma fiind, respectiv mai mare⁹⁵. O statistică a unor astfel de cheltuieli, efectuate de oficialitățile militare ruse evalua suma la 47.788.000 lei pentru 1811, cifra generală ridicându-se la 8.326.544 lei⁹⁶.

Les Conséquences socio-économiques de la guerre russo-turque de 1806-1812 sur le Pays de la Moldavie

Résumé

L'auteur essaie d'écarter l'image, déformée par l'idéologie communiste, de la guerre russo-turque de 1806-1812.

L'article est censé être une réflexion sur les conséquences socio-économiques de la guerre, mettant en évidence un aspect peu souligné jusqu'à présent dans l'historiographie, mais d'une importance bien définie, visant la contribution économique du Pays de la Moldavie au déroulement de la guerre.

⁹² Teodor Codrescu, „Uricariul”, vol. IV, Iași, 1886, p. 109-111.

⁹³ Alexei Agachi, *op. cit.*, p. 13.

⁹⁴ *Ibidem*, p. 15.

⁹⁵ A.N.R.M., fond 1, inv. 1, dosar 3639, f. 72r.

⁹⁶ Vezi spre comparație A.D. Xenopol, *Istoria românilor din Dacia traiană*, vol. IX, Iași, 1893, p. 315.